दक्षिण कोकणातील

धम्मदीक्षित बौद्धांमधील परिवर्तन

डॉ. प्रमोद एस. मेश्राम
डॉ. उत्तम छा. राठोड

Scanned with OKEN Scanner

दक्षिण कोकणातील धम्मदीक्षित बौद्धांमधील परिवर्तन

डॉ. प्रमोद शिवचरण मेश्राम
डॉ. उत्तम छाजु राठोड

न्यू मॅन पब्लिकेशन
www.newmanpublication.com

ISBN: 978-93-87377-37-0

दक्षिण कोकणातील धम्मदीक्षित बौद्धांमधील परिवर्तन

डॉ.प्रमोद शिवचरण मेश्राम आणि डॉ. उत्तम छाजु राठोड

Title: Dakshin Kokanatil Dhammadixit Baudhamadhil Parivartan

Authors: Dr P. S. Meshram & Dr U.C. Rathod

© सुमन प्रमोद मेश्राम, ई –११, शंखेश्वर मधुबन, बोर्डींग रोड, रत्नागिरी
जि. रत्नागिरी,मोबा.9404774499

प्रकाशक न्यू मॅन पब्लीकेशन,परभणी आणि
म.ग.ए.अँड वे.सोसायटी, परभणी
४३१४०१
मोबा. ८३२९०००७३२
Email : nmpublication@gmail.com
Web: www.newmanpublication.com

मुद्रक स्नेहल प्रिंटर्स अंड बुक बायंडर्स, परभणी
मोबा. ९७३०७२१३९३

मुखपृष्ठ डॉ. अश्विन शिवचरण मेश्राम

अक्षरजुळणी न्यू मॅन पब्लीकेशन,परभणी

प्रथमावृत्ती जानेवारी २०२१

मूल्य ₹ ४४०/-

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means without written permission of the copyright owner.

Scanned with OKEN Scanner

अर्पण पत्रिका

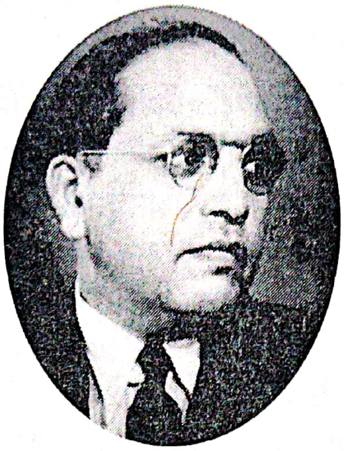

माझे आदर्श बोधीसत्व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या कार्यास सादर अर्पण...

आणि

शिक्षणामूळे परिवर्तन होते हे माझ्या अशिक्षित आजी-आजोबांनी मनात बिंबविले. त्यांनी माझ्या पायात चप्पल नाही म्हणून लाकडाच्या मोळ्या विकून मला पैसे दिले व माझ्यात आत्मविश्वास निर्माण केला. त्या कालकथित चंद्रभान सोमा मेश्राम व जुगनाबाई चंद्रभान मेश्राम यांच्या स्मृतीस अर्पण.

Scanned with OKEN Scanner

संशोधकांचा अल्प परिचय

(डॉ. प्रमोद एस्. मेश्राम)

भंडारा जिल्ह्याच्या साकोली तालुक्यातील जांभळी/सडक येथे १ सप्टेंबर १९७२ रोजी संशोधकाचा जन्म झाला. बारावी पर्यंतचे शिक्षण भंडारा जिल्ह्यातच झाले. कृषी महाविद्यालय नागपूर येथे बी.एस्.सी. ला असताना रँगिंगमुळे शिक्षण अर्धवट सोडावे लागले. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद अंतर्गत बी.ए. व एम.ए. (इतिहास) या पदव्या संपादन केल्या. याच दरम्यान अनेक ध्येयवादी मित्र मिळाल्यामुळे त्यांच्याच मार्गदर्शनामूळे परिवर्तनाची दिशा मिळाली. त्यामुळे पहिल्याच प्रयत्नात नेट परीक्षा उत्तीर्ण झाले. वीस वर्षांपासून श्री. मनोहर हरी खापणे कला व वाणिज्य महाविद्यालय पाचल येथे इतिहास विषयाचे सहयोगी प्राध्यापक म्हणून सेवेत आहेत. आतापर्यंत वेगवेगळ्या विषयावरील ४० आंतरराष्ट्रीय व राष्ट्रीय शोधनिबंध प्रकाशित झाले आहेत. त्यांच्या सामाजिक कार्याची दखल घेवून वेगवेगळ्या सामाजिक संस्थांनी समाजभूषण, राष्ट्रीय शिक्षक व राज्यस्तरीय डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर गुणवंत पुरस्कार यासारख्या पुरस्कारांनी सन्मानीत केले आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी घडवून आणलेले धम्मचक्र प्रवर्तन जागतिक दृष्टिकोनातून महत्त्वाचे मानले जाते. नागपूर व चंद्रपूर येथील बौद्धधम्म दीक्षेच्या सोहळ्यात पूर्वाश्रमीचे लाखो अस्पृश्य बौद्ध झाले. ही बौद्ध धम्मदीक्षेची चळवळ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या 'महापरिनिर्वाणा' नंतरही अनेक निष्ठावंत कार्यकर्त्यांनी सुरू ठेवली. त्यामुळे भारतातील लाखो लोकांनी बौद्धधम्माचा स्वीकार केला. बौद्ध झालेल्या अनुयायांमध्ये आंबेडकरी विचारधारेचा आयाम निर्माण झाला. समाजव्यवस्थेतील सर्वात खालच्या समुहाला नवी ओळख (Identity) प्राप्त झाली. त्यांच्यात नवसंस्कृतीची सुरूवात झाली. त्यांची जीवनशैली बदलली, त्यांची भाषाही बदलली. थोडक्यात ते गुलामगिरीतून मुक्त झाले.

धम्मचक्र प्रवर्तनाच्या पन्नास वर्षांनंतर दक्षिण कोकणातील धम्मदीक्षित बौद्धांच्या सामाजिक, धार्मिक, सांस्कृतिक व आर्थिक जीवनात कोणकोणते परिवर्तन झाले व कोणकोणते हिंदूधर्मीय 'सातत्य' सद्यस्थितीत टिकून आहे. याचा शोध घेण्याचा प्रयत्न सहयोगी प्रा. डॉ. प्रमोद एस. मेश्राम यांनी पीएच्.डी. संशोधनाच्या निमित्ताने केला होता. संशोधनात मिळालेल्या तथ्यांची मांडणी म्हणजेच ***'दक्षिण कोकणातील धम्मदीक्षित बौद्धांमधील परिवर्तन'*** हे पुस्तक होय.

(डॉ. उत्तम छाजू राठोड)

उपप्राचार्य डॉ. उत्तम छाजू राठोड यांचा जन्म परभणी जिल्ह्यातील विटा (बुद्रूक) येथे झाला. १९९४ पासून पदवी व २००८ पासून पदव्युत्तर विभागात इतिहासाचे प्राध्यापक म्हणून नूतन महाविद्यालय, सेलू येथे सेवेत आहेत. स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड येथे संशोधन मार्गदर्शन व इतिहास अभ्यास मंडळाचे सदस्य आहेत. आापर्यंत पीएच्. डी. च्या ८ व एम. फील च्या एका विद्यार्थ्याचे संशोधन कार्यासाठी मार्गदर्शन केलेले आहे. संत गाडगेबाबा विद्यापीठ, अमरावती व मुंबई विद्यापीठ मुंबई येथे पीएच्. डी. चे अमरावती व मुंबई विद्यापीठ मुंबई येथे पीएच्. डी. चे बहिस्थ परिक्षक म्हणून कार्यरत आहेत. आतापर्यंत ७ संदर्भग्रंथ प्रकाशित केले आहेत. आंतरराष्ट्रीय व राष्ट्रीय पुरस्काराने त्यांना सन्मानित करण्यात आले. प्रकाशित शोधनिबंध ६५ याशिवाय अन्य उपक्रमातून त्यांचा यशस्वीरित्या सहभाग आहे.

ISBN 978-93-87377-37-0

NEW MAN PUBLICATION
www.newmanpublication.com
PARBAHNI / AURANGABAD / MUMBAI

Mahatma Gandhi Education & Welfare Society

Scanned with OKEN Scanner